

Ekspl. 22/10
Arg.
Q.V.
1992

Oslo, den 22. oktober 1942.

KRIGSOVERSIKT PR. 21. OKTOBER KL. 20.

SLAGET OM STALINGRAD FORTSETTER. Det har nu vart i 83 dager og det er 21 dager siden Hitler kunn gjorde byens fall. Efter at kampene en tid hadde svakt i styrke, er de nu etter blusset opp og tyskerne gjør en norme anstrengelser for at Førerens ord skal gå i oppfyllelse. Den 15. oktober ble det meldt fra London at chefen for den tyske generalstab, general von Halder og øverstkommanderende ved Stalingrad, general-feldmarschall von Bock fikk avskjed. Det tyske folk har ennå ikke fått vite noget om disse siste avskjedsgjelser. Det er tydelig at vi her står overfor det samme fenomen som ifjor ved Moskva. På tross av sine generalers advarsler setter Hitler igjenom at angrepet skal føres videre, koste hvad det koste vil. Når så angrepet likevel mislykkes får øverstkommanderende sparken og Hitler overtar ledelsen og "det fulle ansvar". På bakgrunn av disse begivenheter kan vi se den pause som for kort tid siden inntrådte i slaget om Stalingrad. Nu har Hitler kastet inn alt han råder over på dette avsnitt for at ikke hans ord skal bli til skamme. Som en følge av disse kostbare angrep som krever store offere av angriperen, har tyskerne klart å erobre et av industri-områdene i det nordvestlige Stalingrad. Men ennå står store områder av byen igjen, og vinteren nærmer sig. Det er imidlertid ikke bare prestisjehensyn som driver Hitler til disse voldsomme anstrengelser. Hvis ikke den tyske her kan makte å sette sig fast ved Volga slik at den behersker elven helt fra nord for Stalingrad til Astrakan ved utløpet i Det kaspiske hav, må den trekke seg tilbake og forsøke sig bak Don. Det ville være katastrofalt for tyskerne, og derfor opplever vi i disse dager "det røde Verdun". - På de andre frontavsnitt er det ikke inntrådt nogen nevneverdige forandringer. Russerne holder fremdeles sine stillinger i Mosdok-området og sydøst for Novorossisk har fienden hatt ubetydelig framgang i kystdistrikten. I Kaukasus-fjellene er det nu falt 1 meter snø, og det er helt utelukket at tyskerne kan oppnå nogen betydelig framgang på dette frontavsnitt i år.

VENTFRONTEN: De britiske angrep mot Tyskland fortsetter. Natt til 14. oktober foretok en stor styrke britiske bombefly et koncentrert angrep mot Kiel. Toktet foregikk under gode værforhold. 9 bombefly savnes. Natt til 15. oktober angrep britiske fly godstog, lokomotiver og farger i Holland. Natt til 16. oktober ble København og andre industrimål i Rhineland utsatt for kraftige britiske flyangrep. I dagstlys den 18. oktober gikk 94 Lancaster-bombefly til angrep på de store Schneider-Creuzot-fabrikker 40 km. sydøst for Paris. Angrepet var sterkt sammenpresset og tok bare 7 minutter. Det oppsto voldsomme branner og eksplosjoner. Disse rustningsfabrikker er de største i Frankrike og kan sides tilles med Krupp-verkene i Essen og Skoda-verkene i Böhmen. Lancaster-flyene er de hurtigste bombefly som finnes og kan bringe med sig den største bombelast.

DET STORE LUFTSLAG OVER MALTA har nu vart siden søndag, 11. oktober. I løpet av denne tiden har luftvernet og britiske jagere skutt ned 119 av de angripende fly. Heri er ikke medregnet de som antagelig ikke er nådd tilbake til sine baser på Sicilia som følge av skader de fikk under kampene. Man regner med at det ialt har været 1500 fiendtlige fly over Malta siden slaget begynte. Briterne har selv mistet 30 jugerfly, men flygerne fra de fleste av dem er reddet. I Egypt meldes det om patruljevirksomhet og artilleri-dueller. Den allierte luftvirksomhet over Midtøya tiltar.

DET FJERNE ØSTEN: Til tross for kraftig motstand setter japanerne mer

og var inn på å ta igjen sine tapte stillinger på Salomonøyene. Kampene dreier seg først og fremst om Guadalcanar med dens overmåte viktige flyfelt. Begge parter har landsatt flere tropper på øya, men det foreliger ikke noget nytt om kampene til lands. Washington har erklært at det er kommet betydelige amerikanske forsterkninger. Siden slaget begynte lørdag, 4. oktober har japanerne mistet 19 av sine skip som enten er senket eller skadet slik at de er satt ut av spillet. Amerikanerne har tapt en destroyer som blev senket. En del andre krigsskip blev dessuten skadet. I luftkrigen har japanerne mistet 45 fly som enten blev skutt ned eller ødelagt på bakken. Amerikanerne har tapt 4 fly som blev skutt ned. - På New Guinea fortsetter de australske tropper sin framrykning og har nu passert det høieste punktet i Owen Stanley-fjellene. De står nu bare 20 km. fra Kokoda, men japanerne viser nu motstand og flere japanske motangrep er blitt slått tilbake. Allierte fly angriper hele tiden den japanske retrett-linjen fra Kokoda til Buna. Den japanske basis på øya Kiska i Aleutene blir stadig angrepet av amerikanske fly. En offisiell talsmann for den japanske regjering holdt nylig en radiotale til det japanske folk. Han fortalte japanerne at de hadde en hard og langvarig krig i vente. De ti første måneder av denne krig var bare en begynnelse, hevdet han.

OVER HELE FRANKRIKE GJØRER DET. Det blir meldt om streikar og uroligheter i uokkupert Frankrike på grunn av Lavals forsøk på å tvinge 150 tusen franske arbeidere inn i tysk slaveri. I Lyon og Ambarieux har det vært verst og her er 40 drept og 200 såret i Lyon, og 15 drept og 200 såret under sammenstøtene i Ambarieux. Efter et besøk som Laval avla i Paris for nogen dager siden fikk han ordre fra sine tyske arbeidsgivere om å tvangsregistrere alle franskmen mellom 18 og 51 år som ikke har over 30 timers fast arbeid i uken.

AMERIKANSKE TROPPEL OG FLY er kommet til Liberia, den uavhengige neger-republikken på kysten av Vest-Afrika, omtrent 1.200 km. fra den vichy-franske basis Dakar, blev det meldt fra Liberias hovedstad den 17. oktober. President Rooseveltts utsending forlot hovedstaden for nogen dager siden etter viktige konferanser med republikkens president. Liberias beliggenhet er av stor strategisk betydning. Vi skal komme nærmere inn på disse ting i forbindelse med omtalen av den annen front i et senere nummer.

FRA DANMARK meldes det at danske tropper har fått ordre om å forlate Jylland. De skal forlegges til øyne. Man antar at denne forholdsregel henger sammen med tyskernes stadig tiltagende frykt for en annen front. Vi henviser forvrig til vår omtale av forholdene i Danmark på side 3.

FELTMARSJALL SMUTS talte til det forsamlede parlament i London på Trafalgar-dagen den 21. oktober. Smuts hyllet det britiske imperium som han kalte "det største eksperiment i politisk organisasjon". Det er denne stolteste bygning i historien som er sjel og hjerte i motstanden mot Hitler, liksom den har vært det mot Napoleon. "Hvad gagnør det et folk om det vinner den hele verden, men tar skade på sin sjel" uttalte marsjallen. De tre første år av krigen har vært en defensiv periode, men den tid nærmer sig nu da vi står overfor nye og viktige hendelser. - DE SISTE MELDINGER ONSDAG AFTEN forteller om fortsatt vellykket motstand i Stalingrad. Tyskerne har ikke gjort nye framsteg de siste 48 timer. Moskito-fly angrep Bremen og nærliggende mål, deriblant Wilhelmshafen og Hannover. Britisk ubåt har senket 4 fiendtlige transportskip i Middelhavet. Kampene på Guadalcanar fortsetter, og amerikanerne har fremdeles den viktige flyplass på øya. Storbritannia har sjøsatt to nye slagskip på 35 000 tonn hver. Derved er alle tap under krigen utliknet.

I kveldsprogrammet 16. oktober talte
professor dr. Juc. S. Worm-Müller:

T I L H J E M M E F R O N T E N . O G S J Ø M E N N E !

Vi som er her i England, vet at det kommer spørsmål hjemmefra, ofte i utålmodighet og stundom i usikkerhet. Dere har lyst til å si som Tordenskjold: Hva djevelen neler I etter? Og det samme spørsmålet kommer fra våre tapre sjøfolk. Det er alle dere jeg gjerne vil gi svar. Jeg har som deltager i en norsk delegasjon fått se den stimulerende engelske krigsproduksjonen. Jeg har fått se de imponerende resultater som er nådd på tre år, tross endel somling og misgrep.

I forrige verdenskrig tok det fire år for England å vinne krigsen, og da hadde det enda støtte av Clemenceau Frankrike, av Italia, av Japan, av Russland inntil revolusjonen. Glem ikke at denne gangen har England stått praktisk talt alene, en overmenneskelig oppgave, som det likevel oftest har maktet. Siden bunnkurven etter Dunkerque sommeren 1940 har engelskmennene rustet ut den ene armé etter den andre til innsats på alle krigsskueplasser, og idag deltar 23 millioner av dette folk i aktivt krigsarbeid. Hvilket annet folk hadde maktet å bare slike nederlag og samtidig tillate all åpen kritikk?

I virkeligheten er det slett ikke gått langsomt, og nå nærmer vi oss vannskillet. Dette kan en ikke se hjemme og heller ikke i London. Men vi ser det, som før besske de engelske fabrikkbyene og følge de effektive konvojene, der også vår marine kjemper med i slaget om Atlanterhavet.

Det vidner om Winston Churchills geniale klarsyn at han tross sin antibolsjevisme ifjer sommer likefrem ribbet England for alt krigsmateriell og sendte det til Russland. Det aller mest er kommet frem, samtidig som også alle de andre frontene har fått forsyninger.

England har holdt de frihetselskende nasjoners armer oppe og gitt dem våpen. Herman Göring skulle se den britiske krigsproduksjonen, den lange rad av smelteovner som står ferdig og venter på ham og hans folk. Han har sagt at han foretrekker kanoner for sner. Engelskmennene skal oppfylle dette ønsket for ham.

De som bærer de tyngste byrdene er de britiske kvinner og arbeidere. Men nettopp i Coventry, den byen som er blitt rammet hardest av luftkrigen, har arbeiderne sendt en deputasjon til sin borgmester og krevd at den annen front skal åpnes straks.

Dette skal dere huske i bølgedalone: Frihetens våpen smis i England.

Flere enkeltheter fra Danmark.

I forrige uke bragte vi en rekke meldinger om krisen i Danmark, som har pågått siden den tyske sendemann i København von Renthe-Fink i august kom fra Berlin med de første ytterliggående krav. Det er ennå ikke kommet noen utlesning; men vi har fått materiale til å gi et fullstendigere bilde av stillingen.

Som de svake medlemmene av regjeringen regnes utenrikssminister Seavenius, trafikkminister Gunnar Larsen, som er ren nasist og tvunget inn av tyskerne, samt justisminister Thune-Jacobsen.

Før ca. tre uker siden ble den øverstbefalende for de tyske tropper i Danmark general Lüdke fjernet og erstattet med general von Hanneken. Det sies at general Lüdke hadde henrettet tre medlemmer av Frikorps Danmark, mens dette var hjemme på permisjon fra østfronten. Først 12. oktober fikk danske aviser lov til å offentliggjøre skiftet av øverstbefalende.

Enkelte mindre sabotasjehandlinger er nok fra tid til annen foretatt av skolebarn og andre, men de fleste slike stammer fra annet hold. Sterbrunden på Nordbergverftet i København var påsatt av danske nasister som vil undergrave den lovlige regjeringens posisjon, og branden i det tyske gummilager i Silkeborg skyldtes tyske soldater som hadde stjållet av lagret og etterpå ville slette ut sporene.

Blandt danske arbeidere har det vakt voldsom forbitrelse at tre unge danske arbeidere ble dømt til døden av folkedomstolen i Hamburg fordi de stjal noe mat på grunn av sult.

Redaktør Black i Berlingske Tidende og redaktør Cohn i Nationaltidende er begge avsatt. Samtidig utvider de illegale danske avisene sin virksomhet. Særlig vil vi fremheve den trykte "Land og Folk" og den stensilerte "Frit Danmark". Disse kretsene vil egentlig ikke beklage om tyskerne nyordnet Danmark slik som Norge. De mener at Danmark ikke lenger er tjent med å være tysk mønsterprotectorat, og at en virkelig undertrykkelse vil utløse sterke krefter i det danske folk, som på den måten kan få gjøre en aktiv innsats i demokratienes kamp.

Etter unntagelsestilstanden i Trondelag.

Vi skal ikke glemme at den dagen rykker nærmere, da de seirrike allierte skal la gisselmorderne Terboven og Rediess vederfares dom og straff, og vi skal ha et ganske særlig oppgjør med "fylkesfører" Rogstad, forbryteren som etter oppdrag av sine tyske herrer utspekta de ti nordmenn som skulle hanrettes.

Teatersjefen og fattige gutter fra landsbygda, arbeiderpartireduktører og rike Trondhjemsborgere gikk sammen i døden for frihetens sak. Slik er den norske fronten.

Mer bagatellnessig blir da ofrene ved massavskjedigelsene i Trondhjem, overlærerne Høgaard, Øren og Arnljot, postmester Storen, arkitekt Semmlmann, banksjefen i Trondhjems Sparebank, og mange, mange andre. Avisene der oppe har vært fulle av slike lister.

Aldri har noen hending framkalt stertere reaksjon i hele den svenske pressen, endog i de tyskbemidlede. En rekke steder i Stockholm vaier det norske flagg med sorgeflor. Statsteatoren i Göteborg heiste det norske flagg på halv stang før forestillingen, og teatersjefen holdt en gripende minnetales over teatersjef Gleditsch.

Vi har fått en rekke meldinger fra Trondelagsfylkene i siste uke. De går alle ut på at fronten er usvekket, ja økt nye tusener av nordmenn står klar til å gå aktivt inn i vår kompromissløse frihetskamp. Det skjer som det står i Snorres kongesagaer: I Trondelag var den største styrken i landet.

MERE NASJENNDTLIG LITTERATUR. Forrige uke fortalte vi at Himmer har forbudt skriftene av den franske stjernetyderen Nostradamus i det 16. århundre. Vår egen minister Lunde har overgått han fullstendig og har nå skredet inn mot den greske tragediedikter Sofokles som døde år 406 før Kristus. Hans verk "Antigone" skal oppføres på Det norske Teatret i høst, men "kulturdepartementet" forlangte strykning av omkring 50 linjer. Ved å fortelle quislingene at Sofokles nok ikke har tenkt spesielt på dem, fikk man pruttet seg ned til 11 linjer. Blandt den som har følt nasistene altfor tungt for brystet, er følgende som er lagt i munnen på enevoldsherskeren Kreon:

.... sume er det her i byen
som lite toler makta mi og knurrar.
Dei skjek på hovudet i loynd og går
med stride nakkar under åket mitt,
og aldri vil dei gjera meg til lags.

Teatersjef Knut Hergel var før svrig blandt dem som var "ansvarlige" for bombeangrepet 25. september og derfor ble utkommandert til opprydningsarbeidet.

NY HONNOR FOR VÅRE SJØFOLK. "Fri Fagbevegelse" for 17. oktober meddeler at ved Faginternasjonalens møte i London nylig frengikk det at det fortiden er 13 normalt arbeidende landsorganisasjoner med 13 millioner medlemmer. Hertil kommer de undertrykte organisasjonene i alle de okkuperte landene. Blandt dem er Norge blitt satt i en sæstilling p.g.s. være 20.000 sjømenn, og Arbeidernes Faglige Landsorganisasjons Londonsekretariat er stiltet likt med de frie lands.

HUSK AT DET ER DU SOM BESTEMMER AVISENS OPPLAGSTALL!